

บทที่ 3

สภาพอำเภอกำแพงแสน

การที่จะศึกษาชุมชนในชุมชนหนึ่งให้เข้าใจถึงชีวิตความเป็นอยู่ ทัศนคติของประชาชนในชุมชนนั้นที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ หรือให้เข้าใจถึงปัญหาหรือความต้องการที่จำเป็นอันแท้จริงในทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของชุมชนนั้น จำเป็นต้องศึกษาสังคมนั้นอย่างใกล้ชิดในค่านจำนวนประชากร ลักษณะประชากร ลักษณะอาชีพ การศึกษา ความเชื่อและการนับถือศาสนา ตลอดจนความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนในชุมชนนั้น ๆ

อำเภอกำแพงแสนเป็นอำเภอหนึ่งของจังหวัดนครปฐม อยู่ห่างจากตัวจังหวัดไปทางทิศเหนือประมาณ 25 กิโลเมตร และมีสภาพเศรษฐกิจสังคมดังนี้

อาณาเขต : อำเภอกำแพงแสนมีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียงถึง 3 จังหวัด คือ

ทิศเหนือ	ติดต่อกับอำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี
ทิศใต้	ติดต่อกับอำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับอำเภอบางเลน และอำเภอคอนคาญ จังหวัดนครปฐม
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับอำเภอดำรงวิทยารุจิราชนครบุรี และอำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

การปกครอง อำเภอกำแพงแสนแบ่งการปกครองออกเป็น 9 ตำบล มี 116 หมู่บ้าน มีประชากร 67,473 คน¹ แบ่งเป็นชาย 34,741 คน หญิง 32,732 คน มีเขตสุขภาพ 1 แห่ง ประชากรส่วนมากเป็นคนไทย นอกจากบางตำบลซึ่งเป็นคนไทยเชื้อสายจีน เช่น ตำบลสระสีมม ตำบลสระพัฒนา และตำบลคอนคาญ ประชากรเหล่านี้มีเชื้อสายลาวโซ่ง ส่วนตำบลทุ่งขวางและทุ่งบัว ส่วนมากเป็นกระเหรี่ยง พุคภาษากะเหรี่ยงและมอญ อย่างไรก็ตาม นอกจากภาษาพูดที่แตกต่างไปจากคนไทยแล้ว ขนบธรรมเนียมประเพณีอื่น ๆ ก็เหมือนคนไทย

¹ กรมการปกครอง หนังสือที่ นฐ 19/3125 ลงวันที่ 7 มีนาคม 2516

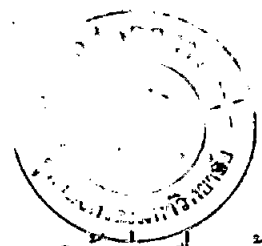
การศึกษา อำเภอกำแพงแสนจัดการศึกษาตั้งแต่ระดับประถมศึกษาจนถึงระดับมัธยมศึกษา-
 ตอนต้น รวมทั้งการศึกษานอกระบบ ระดับประถมศึกษา มีโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วน-
 จังหวัด 51 โรงเรียน เป็นระดับอนุบาล 1 โรงเรียน ระดับประถมศึกษาตอนต้น 35 โรงเรียน ประถม
 ศึกษาตอนปลาย 15 โรงเรียน มีนักเรียนชั้นอนุบาลจำนวน 200 คน ประถมศึกษาตอนต้น 20,788
 คน ประถมศึกษาตอนปลาย 4,074 คน รวมระดับอนุบาลและประถมศึกษาทั้งสิ้น 25,062 คน
 มีครูทั้งสิ้น 406 คน จำแนกเป็นวุฒิปริญญาตรี 8 คน อนุปริญญา 145 คน ประกาศนียบัตรการ
 ศึกษา 112 คน และต่ำกว่าประกาศนียบัตรการศึกษา 141 คน ในส่วนการจัดการมัธยมศึกษา
 มีแต่ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกรมสามัญศึกษา 2 โรงเรียน มีนักเรียนทั้งสิ้น 1,297 คน ครู
 26 คน แยกเป็นวุฒิปริญญาตรี 7 คน อนุปริญญา 13 คน ประกาศนียบัตรการศึกษา 2 คน และ
 วุฒิต่ำกว่าประกาศนียบัตรการศึกษา 4 คน สำหรับการศึกษานอกระบบ ทางจังหวัดกำลังเร่งส่ง-
 เสริม ขณะนี้มีโรงเรียนข้างตึกเย็บเสื้อผ้า 2 โรง²

ศาสนา ประชาชนในอำเภอกำแพงแสนเกือบทั้งหมดนับถือพุทธศาสนา จึงมีวัดในพุทธศาสนา
 มากเป็นจำนวนถึง 25 วัด

การคมนาคม ปัจจุบันการเดินทางไปจังหวัดนครปฐมนับว่าสะดวกมาก สามารถไปได้ทั้งทาง
 รถยนต์ รถไฟ และทางเรือ ตัวจังหวัดนครปฐมอยู่ห่างจากกรุงเทพมหานครมาทางใต้ประมาณ
 56 กิโลเมตร และตัวอำเภอกำแพงแสนอยู่ห่างจากอำเภอเมืองนครปฐมประมาณ 20 กิโล-
 เมตร ตั้งอยู่บนเส้นทางถนนมาลัยแมน ตัวอำเภอกำแพงแสนเป็นเขตสุขาภิบาล มีประชากร
 ทั้งอำเภอ 67,447 คน เป็นชาย 34,741 คน และหญิง 32,732 คน

ประกอบด้วยตำบลต่าง ๆ รวม 9 ตำบล คือ หุ่งกระพังโหม หุ่งดุนก หุ่งขวาง คอนตุม
 หุ่งบัว คอนขอย สระสี่มุม สระพัฒนา และห้วยขวาง แต่ละตำบลมีความเจริญทางเศรษฐกิจ
 และสังคมใกล้เคียงกัน ยกเว้นตำบลหุ่งดุนก ทั้งนี้ เป็นเพราะประชาชนในตำบลนี้ประกอบ

² หน่วยงานพิเศษ จังหวัดนครปฐม สถิติการศึกษาจังหวัดนครปฐม ปีการศึกษา
 2516. (โรเนียว)



ธุรกิจขนาดใหญ่ควย คือการทำไร่ออบขนาดใหญ่ การทำกิจการรถบรรทุกให้เขาเพื่อขนออบไปสู่วางานน้ำตาล

ตัวอำเภอเมืองกำแพงแสนตั้งอยู่ในตำบลทุ่งกระพังโหม และจัดเป็นเขตสุขภาพภิบาล

ปัจจุบันการคมนาคมขนส่งภายในอำเภอนับว่าสะดวกมาก ถนนระหว่างหมู่บ้านต่าง ๆ ส่วนใหญ่เป็นถนนคิบลูกรัง ระหว่างหมู่บ้านมีรถยนต์โดยสารประจำทาง และจักรยานยนต์รับจ้างวิ่งรับส่งคนอยู่หลายสาย อำเภอกำแพงแสนมีถนนสายสำคัญ ดังนี้

1. ถนนสายกำแพงแสน-พนมทวน เป็นถนนราดยางตลอดสาย เชื่อมระหว่างอำเภอกำแพงแสนกับอำเภอพนมทวน ถนนสายนี้ยาว 37 กิโลเมตร ผ่านพระแท่นดงรัง ซึ่งเป็นวัดสำคัญของอำเภอดำรงวิทยารามบุรี
2. ถนนสายจันทร์-เบกษา เป็นถนนราดยางตลอดสาย ยาว 23 กิโลเมตร เชื่อมระหว่างอำเภอกำแพงแสนและอำเภอดำรงวิทยารามบุรี
3. ถนนพลคำรี เป็นถนนราดยางตลอดสาย ยาว 22 กิโลเมตร เชื่อมระหว่างอำเภอกำแพงแสนและอำเภอบางเลน
4. ถนนคงทอง เป็นถนนคิบลูกรัง เชื่อมระหว่างอำเภอกำแพงแสนกับตลาดบางหลวง อำเภอบางเลน
5. ถนนสายบางหลวง เป็นถนนคิบลูกรัง เชื่อมอำเภอกำแพงแสนกับตลาดบางหลวง อำเภอบางเลน
6. ถนนพลพัฒนา เป็นถนนคิบลูกรัง เชื่อมอำเภอกำแพงแสนกับตลาดห้วยกระบอก อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี
7. ถนนเทพนคร เป็นถนนคิบลูกรัง ยาว 10 กิโลเมตร ผ่านค่ายลูกเสือถึงคอนเคว

สภาพท้องที่ เดิมอำเภอกำแพงแสนเต็มไปด้วยป่าไม้แดง ไม้ตะแบก ไม้เสลา และไม้ไผ่ แต่หลังจากปี 2500 เป็นต้นมา ประชาชนได้เข้ามาจับจองที่ดินเพื่อทำการเกษตร เป็นจำนวน

มาก ทั้งนี้ เพราะดินในอำเภอนี้มีความอุดมสมบูรณ์ ในปัจจุบันประชาชนได้เข้าถือครองที่ดินทั้งหมด และส่วนมากทำประโยชน์หมดแล้ว ราคาที่ดินที่ไ้เพื่อการเกษตรในปัจจุบันราคาไร่ละ 2,500 บาทขึ้นไป

พื้นที่อำเภอกำแพงแสนมีทั้งส่วนที่เป็นที่ลุ่มและที่ดอน พื้นดินเป็นดินร่วนปนทราย เหมาะแก่การเพาะปลูกมาก มีลำคลองไหลผ่านอำเภอ 1 สาย เรียกคลองท่าสาร แยกมาจากแม่น้ำแม่กลอง

อาชีพ ราษฎรในอำเภอกำแพงแสนมีอาชีพหลักคือ การทำไร่อ้อยเพื่อขายให้แก่โรงงานอุตสาหกรรมน้ำตาลในอำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี อำเภอดำรงวิทยะกา จังหวัดกาญจนบุรี และอำเภอสามสูง จังหวัดสุพรรณบุรี นอกจากนี้มีอาชีพรองคือ การทำนาและเลี้ยงสัตว์ เนื้อที่ทั้งอำเภอมีประมาณ 243,750 ไร่ ไร่ปลูกอ้อยประมาณ 88,925 ไร่ ทำนาประมาณ 93,246 ไร่ และไร่ปลูกพืชอื่น ๆ ประมาณ 12,504 ไร่ เป็นเนื้อที่ที่ใช้ในราชการและที่สาธารณะประมาณ 49,075 ไร่

ปัจจุบันพื้นที่ของอำเภอเกือบทั้งหมดใช้ในทางเกษตรกรรม ในระยะ 5-6 ปีที่ผ่านมาไร่ราษฎรสนใจปลูกอ้อยกันมากขึ้น เพราะว่ามีโรงงานอุตสาหกรรมน้ำตาลตั้งอยู่ใกล้ ๆ ซึ่งผลิตได้ 65% ของปริมาณน้ำตาลที่ผลิตได้ทั้งประเทศ

สำหรับการทำนา ราษฎรส่วนใหญ่ทำนาหว่าน ซึ่งให้ผลผลิตต่อไร่ต่ำมาก ทั้งนี้ เพราะมักมีโรคใบสีส้มระบาดนาข้าว ประกอบกับมีหนูนาซึ่งเป็นศัตรูของข้าวจำนวนมากด้วย อาชีพในอำเภอนี้นอกจากมีการทำไร่อ้อยและทำนาแล้ว ก็มีการทำอุตสาหกรรม เช่น โรงสีข้าว โรงน้ำแข็ง โรงงานไสไม้ควยเครื่องจักร โรงงานทึบผ้า โรงงานทำอิฐ และมีการพาณิชย์กรรมทั่วไป

แรงงาน เกษตรกรที่ทำไร่อ้อย ไม่ว่าจะปลูกในแปลงเล็กขนาด 5 ไร่ หรือแปลงใหญ่ขนาด 100 ไร่ขึ้นไป ต่างก็ขาดแคลนแรงงานกันอยู่มาก ทั้งนี้ เพราะราษฎรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทั้งทำไร่อ้อยและทำนา จึงไม่ค่อยมีแรงงานรับจ้างในท้องถิ่น จึงต้องจ้างแรงงานจากต่างจังหวัด ซึ่งจะมีเฉพาะฤดูตัดอ้อยเท่านั้น นอกจากนี้การทำไร่อ้อยต้องการความรวดเร็ว

ที่จะทำการปลูกในขณะที่พื้นดินยังชื้นอยู่ และต้องรีบค้ำหลุมก่อนที่จะยาวจนทำให้หอยเสียหาย ครั้นถึงฤดูตัดก็ควรตัดให้เสร็จใน 2-3 วัน ถ้าหากช้ากว่านี้จะทำให้หอยที่ตัดแล้วเสียน้ำหนักไป อย่างไรก็ตาม ในหมู่ปลูกหอยด้วยกันก็ยังมีกรลงแขกช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

อัตราค่าจ้างแรงงานมีทั้งชนิดจ้างรายวันและจ้างเหมา ส่วนใหญ่นิยมจ้างเหมา เพราะรวดเร็วและได้ผลงานมากกว่า สำหรับการจ้างเหมา ค่าแรงเฉลี่ยประมาณวันละ 15 - 25 บาท แลวแต่ความขยันและความสามารถของแต่ละบุคคล ส่วนค่าจ้างรายวัน อัตราค่าจ้างวันละ 12 บาท ทำงานตั้งแต่ 8.00 - 17.00 น. พักเที่ยง 1 ชั่วโมง การจ่ายเงินส่วนใหญ่จ่ายสัปดาห์ละ 1 ครั้ง

การว่างงาน ราษฎรส่วนมากจะว่างงานระหว่างเดือนกันยายน - ตุลาคม

ที่กล่าวมาข้างต้นนี้เป็นการพูดอย่างกว้าง ๆ เกี่ยวกับสภาพสังคมเศรษฐกิจของอำเภอกำแพงแสน ต่อไปจะกล่าวถึงตำบลทุ่งกระพังโหม และตำบลทุ่งลูกนก ซึ่งเป็นตำบลที่ผู้เขียนเลือกเพื่อทำการวิจัยในครั้งนี้

ตำบลทุ่งกระพังโหม

ตำบลทุ่งกระพังโหมเป็นที่ตั้งของที่ว่าการอำเภอกำแพงแสน แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 16 หมู่บ้าน มีประชากรรวมทั้งสิ้น 10,772 คน เป็นชาย 5,302 คน และหญิง 5,470 คน ตำบลนี้ได้เปิดเป็นเขตพัฒนาชุมชนมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2505 มีศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 1 แห่ง ศูนย์พัฒนาตำบล 1 แห่ง และมีวัดในพุทธศาสนา 4 วัด

ด้านการศึกษา ตำบลทุ่งกระพังโหมมีโรงเรียนระดับต่าง ๆ ดังนี้คือ มีโรงเรียนระดับประถมศึกษาตอนต้น 6 โรงเรียน ประถมศึกษาตอนปลาย 1 โรงเรียน และโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น 1 โรงเรียน

ในด้านสุขภาพอนามัย ตำบลทุ่งกระพังโหมมีสถานีอนามัย 1 แห่ง สำนักงาน-ผดุงครรภ์ 1 แห่ง

ค่านอาชีพ ประชาชนในตำบลนี้มีอาชีพหลักคือ การปลูกอ้อย อาชีพรองคือ การทำนาและเลี้ยงสัตว์ ส่วนมากแล้วประชาชนในตำบลนี้มีฐานะทางเศรษฐกิจปานกลาง ไม่ยากจนนัก ทั้งนี้ เพราะพื้นดินมีความอุดมสมบูรณ์มาก ทำให้ปริมาณผลผลิตจากการเพาะปลูกอยู่ในระดับสูงพอสมควร

ราษฎรในตำบลนี้ตั้งบ้านเรือนอยู่กระจัดกระจายอยู่ทั่วไปเป็นจำนวนมาก ทั้งนี้ เพราะไม่มีบริเวณหนึ่งบริเวณใดที่มีความเจริญหรือมีพื้นที่อุดมสมบูรณ์เป็นพิเศษ ส่วนมากลักษณะดินก็คล้ายกัน ฉะนั้นจึงไม่มีบริเวณที่เคนจรรยาษฎรต้องเข้าไปตั้งบ้านเรือนกันจนแออัด ส่วนมากจึงแยกย้ายกระจายกันไปตั้งบ้านเรือนอยู่ทั่วไป

ในตำบลทุ่งกระพังโหมนี้มีหมู่บ้านที่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นหมู่บ้านพัฒนาเน้นหนัก 2 หมู่บ้าน คือ หมู่ที่ 1 และที่ 3 หมู่บ้านหมู่ที่ 1 ในขณะที่ผู้เขียนออกทำการวิจัยยังมิได้เริ่มงานโครงการแต่อย่างใด แต่หมู่ที่ 3 คือหมู่บ้านวังน้ำเขียว เป็นหมู่บ้านที่พร้อมจะรับการพัฒนาในทุกทาง ไม่ว่าจะเป็นทางรูปธรรมหรือนามธรรม และได้มีการรวมกลุ่มอาชีพเป็นกลุ่ม ๆ ตามความสนใจและความถนัดของแต่ละคน เพื่อปรับปรุงการดำรงชีพในหมู่บ้านให้ดียิ่งขึ้น โดยขอความช่วยเหลือจากรัฐบาลในสิ่งที่ตนสามารถช่วยตนเองได้ โดยเหตุนี้ผู้เขียนจึงเลือกศึกษาหมู่ 3 คือหมู่บ้านวังน้ำเขียว

หมู่บ้านที่จะได้รับการคัดเลือกให้เป็นหมู่บ้านพัฒนาเน้นหนักทางด้านเศรษฐกิจและสังคม จะต้องเป็นหมู่บ้านที่มีความเจริญพอสมควรที่จะรับการพัฒนา แล้วสามารถขยายความเจริญนั้นไปสู่หมู่บ้านข้างเคียงกัน ในการคัดเลือกหมู่บ้านพัฒนาเน้นหนักทางเศรษฐกิจและสังคมนั้น ได้พิจารณาจากคุณลักษณะต่าง ๆ ดังนี้

1. ขนาดหมู่บ้านต้องมีประมาณ 100 หลังคาเรือนขึ้นไป
2. มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในทางภูมิศาสตร์และสังคม
3. เป็นชุมชนที่หมู่บ้านอื่นจะมารับตัวอย่างการพัฒนาได้สะดวก
4. หมู่บ้านมีฐานะทางเศรษฐกิจดี
5. ราษฎรในหมู่บ้านมีความขยัน กระตือรือร้น
6. มีสถาบันความเชื่อไม่ขัดกัน ไม่มีความขัดแย้งทางการเมืองรุนแรง

7. ราษฎรในหมู่บ้านมีการศึกษาพอสมควร และไม่เป็นโรคที่ฝังรังเกียจ
8. มีเอกภาพทางชนบประเพณี
9. ราษฎรส่วนใหญ่มีที่ดินเป็นของตนเอง
10. มีผู้นำลักษณะต่าง ๆ มากพอควร และมีการรวมกลุ่มกัน
11. เป็นหมู่บ้านที่มีความสัมพันธ์ที่ดีกับหมู่บ้านใกล้เคียง
12. มีกิจกรรมของส่วนราชการอื่นดำเนินการอยู่บ้างแล้ว
13. ไม่มีโจรผู้ร้ายรุนแรงจนเกินไป
14. เป็นหมู่บ้านที่มีช่องทางจะพัฒนาทางเศรษฐกิจ
15. ไม่เป็นหมู่บ้านไกลเขตเทศบาลและเขตสุขาภิบาล³

หมู่บ้านวังน้ำเขียวตั้งมาได้ประมาณ 50 ปี และในปี พ.ศ. 2515 ได้รับการยกฐานะเป็นหมู่บ้านพัฒนาเน้นหนักทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ราษฎรกลุ่มแรก ๆ ที่เข้ามาตั้งรกราก ส่วนมากอพยพมาจากจังหวัดราชบุรี เหตุที่ได้ชื่อหมู่บ้านว่า วังน้ำเขียว เพราะมีลำคลองไหลผ่านหมู่บ้าน ซึ่งราษฎรได้อาศัยใช้ในการปลูกพืชผักหมุนเวียนและการทำงานหมู่บ้านวังน้ำเขียวเป็นหมู่บ้านใหญ่ และเป็นทางผ่านของหมู่บ้านอื่น ๆ ราษฎรมีอาชีพมั่นคง

หมู่บ้านวังน้ำเขียวมีราษฎรอาศัยอยู่จำนวน 136 หลังคาเรือน มีประชากร 1,064 คน เป็นชาย 527 คน หญิง 537 คน ราษฎรเกือบทั้งหมดนับถือพุทธศาสนา มีวัดพุทธ 1 วัด ในหมู่บ้านมีโรงเรียนประถมศึกษาซึ่งเปิดสอนถึงประถมศึกษาตอนปลาย 1 โรงเรียนมีนักเรียน 400 คน ครู 7 คน ราษฎรมีอาชีพทำไร่ไถ่ ทานา ปลูกพืชผักหมุนเวียน และเลี้ยงสัตว์

ราษฎรในหมู่บ้านนี้มีความสามัคคีรักใคร่และช่วยเหลือกันดี สภาพโดยทั่วไปยังเป็นชนบทอยู่ ความสัมพันธ์ก็เป็นแบบประเพณี ยังมีการช่วยเหลือกันทำงานอยู่บ้าง แม้ว่า

³ พันธ์ บุณยรัตพันธุ์, การสร้างพลังชุมชนโดยชนวนการพัฒนาชุมชน (พระนคร: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิชย์, 2517), น. 112 - 113.

จะลดลงบ้างแล้ว แต่ก็ยังไม่ถึงขนาดต้องว่างกันทุกครั้ง ครอบครัวส่วนมากเป็นครอบครัวที่ยังคงอยู่รวมกัน แม้จะแต่งงานเมื่อครอบครัวแล้วก็ยังคงอยู่กับพ่อแม่ของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง มีได้แยกตัวออกไปปลูกเรือนต่างหาก ราษฎรในหมู่บ้านส่วนมากมีที่ดินเป็นของตนเอง แต่มีขนาดเล็กเมื่อเปรียบเทียบกับขนาดครอบครัว ดังนั้น แม้ว่าการปลูกอ้อยหรือการทำนาจะได้ผล แต่ก็มิได้ทำให้ฐานะทางเศรษฐกิจดีขึ้นมากนัก เพราะผลผลิตที่ได้ก็นั้นเพียงพอแก่การบริโภคปีต่อปีเท่านั้น ซึ่งบางครอบครัวที่มีที่ดินผืนเล็กมาก และเมื่อปีหนึ่งปีใดเพาะปลูกไม่ได้ผลก็จะประสบความลำบากมาก เพราะไม่มีการสะสมทุนไว้เลย จากสภาพทางเศรษฐกิจที่ไม่แน่นอนในบางปี ประกอบกับการมีที่ดินทำกินผืนเล็ก ๆ ทำให้ประชาชนในหมู่บ้านยังมีความรู้สึกต้องพึ่งพาอาศัยกัน มีความเห็นอกเห็นใจกัน ตลอดจนมีความรู้สึกว่าพัฒนาการประจำหมู่บ้านสามารถช่วยตนได้หากมีปัญหาในการเพาะปลูก

กล่าวโดยสรุป หมู่บ้านวังน้ำเขียวยังมีสภาพเป็นชนบทอยู่มาก ไม่ว่าจะเป็นโครงสร้างทางสังคมหรือเศรษฐกิจ แม้ว่าจะเป็นหมู่บ้านที่อยู่ใกล้ความเจริญของเมืองหลวงก็ตาม

ตำบลทุ่งลูกนก

ตำบลทุ่งลูกนกเป็นตำบลหนึ่งในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 13 หมู่บ้าน มีประชากรทั้งสิ้น 9,785 คน เป็นชาย 4,796 คน และหญิง 4,989 คน ตำบลนี้ได้เปิดเป็นเขตพัฒนาชุมชนมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2509 มีศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 1 แห่ง ศูนย์พัฒนาตำบล 1 แห่ง มีวัดในพุทธศาสนาจำนวน 6 วัด และมีวิทยาลัยสงฆ์อีก 1 แห่ง มีโรงเรียนระดับประถมศึกษาตอนต้น และประถมศึกษาตอนปลาย 9 โรงเรียน และมีมัธยมศึกษาตอนต้น 1 โรงเรียน โดยทั่วไปแล้วประชากรในตำบลทุ่งลูกนกรับการศึกษาน้อยมาก เพราะจากการศึกษาสภาวะสังคมและเศรษฐกิจของประชาชนในเขตพัฒนา ตำบลทุ่งลูกนกปรากฏว่าในจำนวนผู้ถูกสัมภาษณ์ทั้งหมด มีผู้ไม่รู้หนังสือถึง 44.73% ผู้ที่จบต่ำกว่าชั้นประถมศึกษา 4 ร้อยละ 27.12 และจบชั้นประถมศึกษา 4 ร้อยละ 22.46 ซึ่งไม่อาจแสดงให้เห็นชัดว่ายังสามารถอ่านออกเขียนได้ เพราะโอกาสที่ไม่ค่อยได้ใช้หนังสือมีมาก ทำให้ลืมเลือน มีผู้จบ

อาชีพศึกษาร้อยละ 1.27 และการศึกษาอื่น ๆ ร้อยละ 1.89⁴

ในด้านสุขภาพอนามัย ตำบลทุ่งลูกนกมีสถานอนามัย 1 แห่ง ซึ่งราษฎรได้มาใช้บริการมากพอสมควร ส่วนการป้องกันโรคระบาดนั้น อนามัยจากอำเภอจะเป็นผู้มาให้บริการปลูกฝีป้องกันไข้ทรพิษ หรือฉีดวัคซีนป้องกันอหิวาตกโรคเป็นระยะ ๆ ไป

ในด้านการประกอบอาชีพ ราษฎรตำบลทุ่งลูกนกส่วนมากมีอาชีพในการทำไร่อ้อย ออาชีพรองลงไปก็คือรับจ้างทำงานในไร่ ส่วนมากแล้วราษฎรมีฐานะไม่ยากจน

ในตำบลทุ่งลูกนกมีหมู่บ้านพัฒนา เน้นหนักทางด้านเศรษฐกิจและสังคมอยู่สองหมู่บ้าน คือ หมู่บ้านหนองเขมร หมู่บ้านหนองกร่าง การที่เลือกศึกษาหมู่บ้านหนองกร่างนั้นเป็นเพราะขณะที่ออกศึกษา หมู่บ้านหนองเขมรยังไม่ได้ดำเนินการตามโครงการเลย หมู่บ้านหนองกร่างเป็นหมู่บ้านขนาดกลาง มีเนื้อที่หมู่บ้านทั้งหมดประมาณ 3,223 ไร่ ซึ่งเป็นเนื้อที่ที่ใช้ประโยชน์เฉพาะการเพาะปลูกประมาณ 2,823 ไร่ มีบ้านทั้งหมด 100 หลังคาเรือน มีประชากรในหมู่บ้านตามทะเบียนบ้าน 552 คน หมู่บ้านนี้ตั้งมาได้ประมาณ 36 ปี ซึ่งนับว่ายังเป็นหมู่บ้านรุ่นใหม่ ใ้รับบริการยกฐานะเป็นหมู่บ้านพัฒนา เน้นหนักทางสังคมเศรษฐกิจในปี พ.ศ. 2516 ราษฎรในหมู่บ้านส่วนมากอพยพมาจากที่อื่น แม้กระทั่งจากต่างประเทศ คือประเทศจีน ราษฎรส่วนมากเป็นลูกหลานจีน ซึ่งยังคงรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีแบบจีนอยู่บ้าง มีประเพณีการไหว้เจ้าและไหว้บรรพบุรุษแบบคนจีน ในขณะเดียวกันก็ทำพิธีสำคัญ ๆ ทางพุทธศาสนา เช่น วันวิสาขบูชา วันเข้าพรรษา ออกพรรษา และวันสำคัญอื่น ๆ ด้วย ราษฎรที่เป็นคนจีนซึ่งมีอายุตั้งแต่ 40 ปีขึ้นไปส่วนมากจะอ่านเขียนหนังสือไทยไม่ได้ ส่วนภาษาพูดนั้นพูดไทยได้บ้างแต่ไม่ชัด

⁴ กองวิจัยและประเมินผล กรมการพัฒนาชุมชน, รายงานการวิจัยเรื่องการศึกษาสถานะทางสังคมและเศรษฐกิจของประชาชนในเขตพัฒนา ตำบลทุ่งลูกนก อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม (พระนคร : โรงพิมพ์สวนทองถิ่น, ปี 2513), น. 5.

ราษฎรส่วนมากเป็นลูกหลานคนจีน ส่วนคนจีนที่มาจากประเทศจีนเกือบทั้งหมด อายุเกินกว่า 50 ปี มีประมาณร้อยละ 5 ซึ่งก็ยังคงรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีแบบจีนอยู่บ้าง มีประเพณีการไหว้เจ้าและไหว้บรรพบุรุษแบบคนจีน ในขณะที่เดียวกันจากการที่ติดต่อกับคนไทย และมีลูกหลานซึ่งมีความสำคัญคนว่าเป็นคนไทย จึงทำให้บุคคลเหล่านี้ค่อย ๆ เรียนรู้ขนบธรรมเนียมประเพณีของไทย ซึ่งสังเกตได้จากการทำบุญในวันสำคัญทางศาสนา เช่น การเวียนเทียนในวันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา การทำบุญในวันเข้าพรรษาและออกพรรษาคงตลอดจนวันสำคัญทางศาสนาวันอื่น ๆ ผู้เขียนมีความคิดว่า การที่ชาวจีนเหล่านี้สามารถปรับตัวให้มีความผสมกลมกลืน (assimilation) กับคนไทยได้ดี ทั้ง ๆ ที่อ่านเขียนภาษาไทยไม่ได้ ใ้แค่ภาษาพูด ประการแรก เป็นเพราะว่าคนเหล่านี้เข้ามาอยู่ในประเทศไทยตั้งแต่อายุน้อย มีเวลาที่จะปรับตัวมาก ประการที่สอง การที่นับถือพุทธศาสนาเช่นเดียวกับคนไทย มีส่วนทำให้คนเหล่านี้ไม่มีความรู้สึกว่าถูกแบ่งแยกทางศาสนา เพราะเมื่อมีพิธีทางศาสนาขึ้นเมื่อใด เขาก็รู้สึกสะทกใจที่จะเข้าร่วมในพิธีด้วย เพราะในฐานะที่เป็นพุทธศาสนิกชน เขามีความรู้สึกว่าตนเป็นผู้หนึ่งที่มีส่วนในพิธีทางศาสนาที่จัดขึ้นนั้น ความรู้สึกเช่นนี้เมื่อมีมากขึ้นก็ก่อให้เกิดความมั่นใจว่าตนเป็นคนหนึ่งที่กลุ่มชาวบ้านยอมรับให้เขาเป็นสมาชิกของหมู่บ้าน ฉะนั้น เมื่อมีการรวมกลุ่มที่จะทำประโยชน์ให้แก่หมู่บ้าน คนเหล่านี้จึงยินดีเข้าร่วมกลุ่มด้วย ประการที่สาม เป็นเพราะบุคคลเหล่านี้มีลูกหลานซึ่งได้ไปโรงเรียน ใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับเด็กไทยตลอดวัน เด็กเหล่านี้จึงค่อย ๆ มีทัศนคติและวิถีการดำรงชีวิตแบบเด็กไทย ซึ่งลูกหลานจีนเหล่านี้เมื่อกลับบ้านก็ค่อย ๆ ถ่ายทอดความรู้และประเพณีของคนไทยให้ทางบ้านใคร่อย่างไม่รู้สึกรู้สัว เหตุผลทั้งสามประการที่กล่าวมานี้เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้เกิดความผสมกลมกลืนระหว่างคนไทยและคนจีนที่อพยพมาจากประเทศจีน

สำหรับลูกหลานจีนในหมู่บ้านไม่มีปัญหาในเรื่องเชื้อชาติ หรือการเข้าสมาคมกับคนไทยแต่อย่างใด เพราะคนเหล่านี้สำนึกในความเป็นไทย ได้เรียนหนังสือไทย และคบหาสมาคมกับคนไทยมาตั้งแต่เด็ก จึงทำให้มีความคุ้นเคยกับชีวิตของคนไทยเป็นอย่างดี

ในด้านการศึกษา หมู่บ้านหนองกร่างมีโรงเรียน 1 โรง เปิดสอนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงประถมศึกษาปีที่ 7 เป็นโรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด มีครูทั้งหมด 11 คน

มีนักเรียน 386 คน

ในด้านสุขภาพอนามัยและความปลอดภัยนั้น หมู่บ้านแห่งนี้มีสถานีนอนามัย 1 แห่ง มีบ่อน้ำสาธารณะ 3 แห่ง มีศูนย์พัฒนาตำบล 1 แห่ง ศูนย์เด็กก่อนวัยเรียน 1 แห่ง มีถนนดิน และถนนลูกรังทั้งหมด 8 สาย นับว่าการคมนาคมภายในหมู่บ้าน ตลอดจนการติดต่อกับภายนอกสะดวกมาก นอกจากนี้มีวัด 1 วัด สถานีตำรวจ 1 แห่ง และโรงฆ่าสัตว์ 1 แห่ง

กล่าวโดยทั่วไปราษฎรในหมู่บ้านหนองกร่างมีฐานะทางเศรษฐกิจนับว่าดี สภาพความเป็นอยู่ภายในหมู่บ้านมีความสะดวกพอสมควร กล่าวคือ มีไฟฟ้า มีถนนภายในหมู่บ้านอย่างเพียงพอ แต่ก็มีปัญหาที่เกี่ยวกับสุขภาพอนามัยเช่นกัน ทั้งนี้ เพราะภายในหมู่บ้านไม่มีทอระบายน้ำโสโครก ในฤดูฝนน้ำจะท่วมไหลเข้าบ้านเรือน ซึ่งจะก่อให้เกิดปัญหาโรคระบาด สัตว์และไข้มาเลเรียแก่ราษฎร ความสัมพันธ์ในทางสังคมของหมู่บ้านเป็นไปอย่างราบรื่น เฉพาะกลุ่ม แต่ก็มีควมสามัคคีกันดีเมื่อคำนึงถึงประโยชน์ของหมู่บ้าน ซึ่งสังเกตได้จากการบริจาคเงินสมทบในโครงการพัฒนาชุมชนที่จัดขึ้นในหมู่บ้าน จากการพูดคุยกับชาวบ้าน ผู้เขียนสังเกตเห็นว่า ราษฎรให้ความเชื่อถือในตัวผู้ใหญ่บ้านมาก ซึ่งอาจเป็นไปได้ที่ผู้ใหญ่บ้านมีฐานะทางเศรษฐกิจอยู่ในขั้นดีมาก สามารถช่วยเหลือจนเจือลูกบ้านได้เป็นอย่างดี อย่างไรก็ตาม ความสัมพันธ์ระหว่างราษฎรต่อราษฎร หรือราษฎรกับคณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้านก็ไม่ค่อยสนิทกันนัก ทั้งนี้ เป็นผลจากราษฎรส่วนมากต่างมีอาชีพการทำอะไรและค้าขายจนแทบไม่มีเวลามาพบปะคุยกันมากนัก ประการสำคัญภาษาพูดก็เป็นอุปสรรคอย่างหนึ่งของการพบปะกันเช่นกัน เพราะราษฎรที่เป็นชาวจีนก็มักจะพบปะกันในหมู่ชาวจีน เนื่องจากพูดภาษาไทยไม่ค่อย ส่วนคนไทยก็อยู่อีกกลุ่มหนึ่ง เพราะฐานะทางเศรษฐกิจต่างจากพวกแรกมาก

สรุป

สภาพเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรมของหมู่บ้านวังน้ำเขียว ตำบลทุ่งกระพังโหม มีลักษณะคล้ายชนบทไทยทั่ว ๆ ไป คือ ราษฎรประกอบอาชีพในการทำนาหรือทำไร่เล็ก ๆ เป็นหลัก ไม่นิยมทำการค้า ความสัมพันธ์ในหมู่บ้านด้วยกันก็เป็นแบบปฐมภูมิ ถ้าจะรู้จักใครสักคนหนึ่งก็มักจะรู้จักจนตลอดถึงครอบครัวของเขาเป็นอย่างดี มีความเห็นอกเห็นใจ

และมีปัญหาหลักในการดำรงชีพเหมือนกัน คือประสบปัญหาการขาดแคลนน้ำในการเพาะปลูก-
 ยามหน้าแล้ง หรือการที่โครงการคำแนะนำในการปลูกพืชผักหมุนเวียนจากพัฒนากร ซึ่งปัญหา
 เหล่านี้ทำให้ราษฎรหันหน้าเข้าหาปรึกษากัน ทำให้มีความเข้าใจซึ่งกันและกันดียิ่งขึ้น

สภาพเช่นนี้ต่างจากหมู่บ้านหนองกร่าง ตำบลทุ่งลูกนก เนื่องจากหมู่บ้านนี้ราษฎร
 เป็นจำนวนไม่น้อยมีบรรพบุรุษเป็นชาวจีน และแม้ว่าจะไม่มีการจงใจที่จะแบ่งแยกกลุ่มกันก็ตาม
 แต่อุปสรรคในภาษาพูดก็ทำให้ไม่ค่อยมีการติดต่อกันนัก เกือบจะเป็นแบบต่างคนต่างอยู่ ความ-
 สัมพันธ์จึงเป็นแบบผิวเผิน นอกจากในกลุ่มบุคคลที่ตนสนิทชิดชอบด้วยเท่านั้น อีกประการหนึ่ง
 เนื่องจากราษฎรส่วนมากของหมู่บ้านนี้มีอาชีพในการทำไร่ไถอยู่ชานาคิใหญ่ และทำการค้าด้วย
 ฉะนั้น จึงไม่ค่อยมีเวลาที่จะให้แก่การพูดคุยกันในฐานะคนหมู่บ้านเดียวกัน นอกจากในวงญาติ
 และผู้ที่มีความสัมพันธ์ในทางเศรษฐกิจเท่านั้น ลักษณะความสัมพันธ์ทางสังคมของหมู่บ้านนี้จึงมี
 ความคล้ายคลึงกับความสัมพันธ์ทางสังคมของชุมชนในเมือง ซึ่งแตกต่างกันอย่างเด่นชัดจากชุมชน
 ชนบทแบบหมู่บ้านวังน้ำเขียว ตำบลทุ่งกระพังโหม แม้ว่าจะอยู่ในอำเภอเดียวกันก็ตาม

ความเป็นมาของการพัฒนาชุมชนในอำเภอกำแพงแสน

อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ได้เริ่มดำเนินงานพัฒนาชุมชนในความรับผิดชอบ
 ของกรมการพัฒนาชุมชน (เดิมคือส่วนพัฒนาท้องถิ่น กรมมหาดไทย) มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2505 ซึ่ง
 ในขณะนั้นตำบลคอนตูมซึ่งขึ้นอยู่กับอำเภอกำแพงแสนยังมิได้รับการยกฐานะเป็นอำเภอเช่นปัจจุบัน
 ในครั้งนั้นได้เปิดเขตพัฒนาเพียง 4 ตำบล จากทั้งหมด 10 ตำบล คือ ตำบลห้วยขวาง ทุ่งขวาง
 ลำเหย และทุ่งกระพังโหม แต่ละตำบลมีพัฒนากร เป็นผู้รับผิดชอบ และอยู่ในบังคับบัญชาของ
 พัฒนาการอำเภอ และพัฒนากรจังหวัด เป็นลำดับขั้นขึ้นไป โครงการพัฒนาชุมชนที่กระทำเป็น
 หลักก็คือ การส่งเสริมอาชีพเพื่อให้ราษฎรมีอาชีพมั่นคง มีรายได้เพียงพอแก่การเลี้ยงชีพ ในระยะ
 แรกได้ส่งเสริมให้ราษฎรปลูกพืชไร่ ซึ่งมีทั้งอ้อยและฝ้าย ที่เป็นพืชหลักก็คือ การปลูกฝ้าย ซึ่งให้
 ผลเป็นที่น่าพอใจ

ครั้นในปี พ.ศ. 2507 อำเภอกำแพงแสนก็ได้ขยายงานการพัฒนาชุมชนให้กว้างขวางยิ่งขึ้น โดยการเปิดเขตพัฒนาชุมชนคลุมทั้งอำเภอ ในค่านอัครากำลังเจ้าหน้าที่ก็ได้รับพัฒนากรจิตอาสาเพิ่มขึ้นอีก 5 คน โครงการที่กระทำอย่างต่อเนื่องก็คือ การส่งเสริมอาชีพและการสร้างถนนดิน หรือถนนดินลูกรัง เพื่อใช้เป็นทางคมนาคมขนส่งพืชจากไร่ออกสู่ตลาด

ในปี พ.ศ. 2512 ตำบลคอนตูมได้รับการยกฐานะเป็นอำเภอหนึ่งต่างหาก และได้ตั้งตำบลทุ่งบัวซึ่งแยกมาจากตำบลทุ่งขวาง และตั้งตำบลสระพัฒนาซึ่งแยกมาจากตำบลระสิ่มมควย

โครงการสำคัญ ๆ ที่ได้ดำเนินการมาตั้งแต่ต้น⁵

ตั้งแต่อำเภอกำแพงแสนเริ่มดำเนินงานพัฒนาชุมชนทั้งอำเภอ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2507 นั้น ก็ได้พัฒนาอำเภอในด้านต่าง ๆ มากบ้างน้อยบ้างตามความต้องการที่จำเป็นของประชาชนในท้องถิ่นนั้น ๆ ซึ่งลำดับความสำคัญของความต้องการการพัฒนาในเรื่องต่าง ๆ ย่อมแตกต่างกันออกไป อย่างไรก็ตาม โครงการสำคัญ ๆ ที่จัดในทุกตำบลของอำเภอกำแพงแสน มีดังนี้

1. โครงการด้านการส่งเสริมอาชีพ
2. โครงการโครงสร้างพื้นฐาน (Infra Structure)
3. โครงการค่านอนามัย
4. โครงการด้านการศึกษา

1. โครงการด้านการส่งเสริมอาชีพ

การดำเนินการส่งเสริมอาชีพในแต่ละตำบลย่อมมีโครงการแตกต่างกันตามลักษณะภูมิประเทศ ความต้องการของราษฎร และความนิยมปลูกพืชประเภทใด หรือชอบ

⁵ สำนักงานพัฒนาการจังหวัดนครปฐม, (แบบ พช.3 และ 6 ปี 2512).

และสามารถเลี้ยงสัตว์ประเภทใด เพื่อเพิ่มพูนรายได้ให้แก่ตนเอง เท่าที่ดำเนินการมาพอจะแยกเป็นโครงการย่อย ๆ ที่สำคัญได้ดังนี้

1.1 โครงการเลี้ยงสุกรพันธุ์ดี เป็นโครงการที่จัดขึ้นเกือบทุกหมู่บ้าน คือหมู่บ้านที่ 1-4 และ 9-12 ของตำบลทุ่งกระพังโหม โครงการนี้ได้รับงบประมาณจากกรมการพัฒนาชุมชน จำนวน 3,500 บาท สามารถซื้อสุกรพันธุ์ดี 7 ตัว ซึ่งได้แจกจ่ายให้ราษฎรที่สนใจจะเลี้ยงและขยายพันธุ์รวม 7 กลุ่ม โครงการนี้มักประสบปัญหาในเรื่องอาหารสัตว์ เพราะเมื่อราษฎรนำสุกรไปเลี้ยงแล้ว คอมาอาหารสัตว์มีราคาสูงขึ้น ราษฎรไม่สามารถจะเลี้ยงต่อไปได้ ก็จะนำสุกรมาคืนให้แก่พัฒนาการ ซึ่งพัฒนาการก็ต้องขอร้องให้ผู้ใหญ่บ้านหรือผู้ที่สามารถจะเลี้ยงได้เลี้ยงต่อไป จึงเกิดเป็นปัญหาว่า คนที่มีความต้องการจะเลี้ยงในบางครั้งก็มิอาจเลี้ยงได้ตลอดรอดฝั่ง จำต้องนำไปใหญ่ที่ไม่มีควมประสงค์จะเลี้ยง แต่มีความสามารถจะเลี้ยงช่วยเหลือได้ ฉะนั้น โครงการเช่นนี้จึงไม่ประสบผลมากนัก เพราะมิได้ช่วยเหลือผู้ที่มีความต้องการที่แท้จริง

1.2 โครงการส่งเสริมการย้อมสี-ทอผ้า เป็นโครงการที่จัดในหมู่บ้านหมู่ที่ 3, 4 และ 5 ของตำบลสระสีมุ่ม ผู้เข้าร่วมโครงการนี้เป็นสตรีทั้งสิ้น จำนวน 30 คน โดยได้รับงบประมาณจากงบพัฒนาจังหวัด จำนวน 10,500 บาท ผลจากการจัดโครงการนี้ทำให้กลุ่มสตรีรู้จักทำงานเป็นกลุ่มร่วมกัน และแต่ละคนมีความรู้ในการใช้สีย้อมผ้า ตลอดจนการทอผ้ามากขึ้น อย่างไรก็ตาม แม้วาความรู้ความสามารถที่ได้จากการเข้าร่วมโครงการนี้ ยังไม่ถึงขั้นที่จะทำการผลิตผ้าทอเป็นสินค้าได้ แต่ก็ช่วยให้สตรีเหล่านี้รู้จักผลิตเพื่อใช้ภายในครัวเรือน

1.3 โครงการฝึกอบรมกลุ่มอาชีพ ช่างปูน ช่างไม้ ในตำบลสระพัฒนา เป็นโครงการที่ได้รับงบประมาณจากกรมการพัฒนาชุมชน หลังจากการฝึกอบรมในทฤษฎีการก่อสร้างแล้ว ราษฎรที่เข้าร่วมโครงการนี้ก็ใคร่ร่วมมือกันสร้างศูนย์พัฒนาตำบลขึ้นหนึ่งหลัง เพื่อใช้เป็นศูนย์กลางในการประชุม จัดอบรม หรือจัดงานสาธารณะของตำบล นอกจากนี้ผู้เข้าร่วมโครงการ ก็มีความรู้ในการก่อสร้าง ซึ่งอาจถือเป็นอาชีพต่อไปก็ย่อมทำได้

1.4 โครงการกลุ่มอาชีพเพื่อเพิ่มผลิตผลและการทำนาแผนใหม่ โครงการนี้ได้รับเงินงบประมาณจากกรมการพัฒนาชุมชน จำนวน 3,120 บาท มีราษฎรสนใจเข้าร่วมโครงการ 60 คน โครงการนี้ไม่ประสบผลสำเร็จเช่นโครงการอื่น ๆ เพราะลักษณะของโครงการมีไว้ว่าถ้าได้รับความร่วมมืออย่างเต็มที่จากยูเข้าร่วมโครงการแล้วจะประสบความสำเร็จบรรลุผลดังประสงค์ ทั้งนี้ เพราะยังต้องได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานอื่น ๆ เช่น คำนการชลประทาน คำนการหาพันธุ์พืชที่ดี ซึ่งจากสภาพความเป็นจริงการทำนาแผนใหม่ปีละสองครั้งยังไม่อาจพูดได้ว่าประสบความสำเร็จ ทั้งนี้ เพราะที่นาผืนใดที่อยู่ลึกห่างจากคลองก็ไม่อาจจะอาศัยน้ำจากคลองส่งน้ำได้ ยิ่งในหน้าแล้งยิ่งขาดแคลนนํามากยิ่งขึ้น จนไม่อาจทำนาได้ตามที่วางโครงการไว้

1.5 โครงการปลูกอ้อยพันธุ์ดี โครงการนี้ได้รับความสนใจจากราษฎรอย่างกว้างขวาง ทั้งนี้ เพราะในระยะหลังนี้การปลูกอ้อยเป็นอาชีพที่หารายได้สูง ราษฎรจึงกระตือรือร้นที่จะขอเข้าร่วมโครงการด้วย ราษฎรที่เข้าร่วมโครงการนี้ส่วนมากจะประสบปัญหาในการตัดอ้อย เพราะเมื่ออ้อยโตไคขนาดก็จะต้องตกลงกับพ่อค้าให้มาตัดอ้อย และขนส่งโรงงานอย่างรวดเร็ว เพื่อมิให้อ้อยแห้งและขาดน้ำหนัก ในกรณีเช่นนี้เจ้าของไร่อ้อยก็ต้องยินยอมพ่อค้าในเรื่องราคาและน้ำหนักอ้อย ทำให้ชาวไร่อ้อยขาดรายได้ที่ควรจะได้ไปเป็นจำนวนไม่น้อย

1.6 โครงการปลูกพืชหมุนเวียน เนื่องจากจังหวัดนครปฐมมีเนื้อดินอุดมสมบูรณ์ ดังนั้น เมื่อหมดหน้านาหรือฤดูการปลูกอ้อย ราษฎรที่ไม่ต้องการอยู่ว่างและอยากมีรายได้เพิ่มจึงได้ร่วมกันขอให้พัฒนากรจัดโครงการนี้ขึ้น พืชที่ปลูกและสามารถส่งออกขายได้เป็นพวกพืชล้มลุก เช่น หอม กระเทียม

2. โครงการเกี่ยวกับการก่อสร้างพื้นฐาน (Infra Structure)

โครงการด้านโครงสร้างพื้นฐานที่จัดทำในอำเภอกำแพงแสน ส่วนมากเป็นโครงการที่เกี่ยวกับการซ่อมแซมและก่อสร้างถนน เพื่อเป็นพื้นฐานให้แก่การพัฒนาอื่น ๆ เช่น การพัฒนาด้านอาชีพ กล่าวคือ เพื่อใช้เป็นทางคมนาคมและขนส่งทั้งภายในและภายนอก

หมู่บ้าน ในระยะ 3-4 ปีที่ผ่านมา อำเภอกำแพงแสนได้ทำการซ่อมแซมถนนดินและทำการ
ลงลูกรังถนนภายในหมู่บ้าน ในความรับผิดชอบของพัฒนากรแต่ละตำบล จำนวน 7 สาย และ
ได้ทำการสร้างถนนลูกรังขึ้นใหม่ 6 สาย ใช้เงินงบประมาณของกรมการพัฒนาชุมชนทั้งสิ้น
120,000 บาท โดยราษฎรสละแรงงานในการก่อสร้างให้ทั้งสิ้น ไร่นานยาว 18 กิโลเมตร
ส่วนมากเป็นถนนที่เชื่อมระหว่างหมู่บ้าน มีเพียงหนึ่งสายเท่านั้นที่เป็นถนนภายในหมู่บ้าน คือ
หมู่บ้านหนองกร่าง ตำบลทุ่งลูกนก

นอกจากนี้ก็มีการก่อสร้างสะพานไม้ระหว่างหมู่บ้านหมู่ที่ 1 และ 2 ตำบลคอนข่อย
เป็นสะพานไม้กว้าง 4 เมตร ยาว 6 เมตร สูง 3 เมตร ใช้เงินงบประมาณกรมการพัฒนา
ชุมชนทั้งสิ้น 5,000 บาท โดยมีราษฎรอุทิศแรงงานในการก่อสร้างให้

3. โครงการค่านอามัย

โครงการค่านอามัยที่จัดขึ้นในอำเภอกำแพงแสน ในความรับผิดชอบของพัฒนากร
อำเภอ มีทั้งที่ดำเนินโดยตัวตนเองและที่คองอาศัยความร่วมมือจากหน่วยราชการอื่น เช่น
การปลูกผี หรือฉีควัคซีนเป็นครั้งคราว ในระยะที่มีโรคระบาดก็ได้รับความร่วมมือจากอามัย-
อำเภอ การสร้างประปาบาดาลในหมู่บ้านต่าง ๆ ก็ได้รับความร่วมมือด้านวิชาการจาก
เจ้าหน้าที่กรมทรัพยากรธรณี ซึ่งจะเป็นผู้ให้คำปรึกษาในการเลือกสถานที่และคำนวณค่าใช้จ่าย
ให้แก่หมู่บ้านร่วมกับพัฒนากร โครงการที่พัฒนากรอำเภอหรือพัฒนากรสามารถดำเนินการได้
ด้วยความร่วมมือของราษฎรไม่ต้องอาศัยหน่วยราชการอื่น ๆ ก็ได้แก่ โครงการรักษาความ
สะอาดหมู่บ้าน การจัดบ้านตัวอย่าง การสร้างสนามกีฬาภายในหมู่บ้าน เป็นต้น

ในช่วง 4-5 ปีที่ผ่านมา ได้มีการก่อสร้างประปาบาดาลขึ้นในหมู่บ้านต่าง ๆ
รวมทั้งสิ้น 11 แห่ง ในหมู่ที่ 3 และ 9 ตำบลทุ่งกระพังโหม หมู่ที่ 6 ตำบลสระสี่มุม หมู่ที่ 1
และ 10 ตำบลสระพัฒนา หมู่ที่ 4 ตำบลทุ่งบัว หมู่ที่ 6 และ 11 ตำบลกระต๊อบ หมู่ที่ 4
ตำบลทุ่งขวาง หมู่ที่ 8 บ้านหนองเขมร ตำบลทุ่งลูกนก และหมู่ที่ 10 ตำบลห้วยขวาง การ-
ก่อสร้างได้รับงบประมาณกรมการพัฒนาชุมชน รวม 78,300 บาท สำหรับราษฎรได้มีส่วนร่วม
ในโครงการนี้ด้วยการสละแรงงานในการก่อสร้างให้

นอกจากการสร้างประปาบาดาลเพื่อใช้บริโภคและอุปโภคแล้ว ก็ได้มีการส่งเสริมสุขภาพของราษฎรด้วยการสร้างสนามกีฬาของหมู่บ้านขึ้น 1 แห่ง คือ ที่ตำบลห้วยขวาง ซึ่งมีขนาดกว้าง 4 เมตร ยาว 26 เมตร หนา 10 เซนติเมตร สิ้นเงินค่าก่อสร้าง 5,000 บาท โดยราษฎรสละแรงงานในการก่อสร้าง สนามแห่งนี้ราษฎรสามารถใช้เล่นแบดมินตันและตะกร้อได้

นอกจากการหาน้ำดื่ม ใช้ การหาสถานที่ออกกำลังกาย การฉีดยาป้องกันโรคระบาดแล้ว ก็ยังมีโครงการการฝังท่อระบายน้ำถนนในหมู่บ้านต่าง ๆ รวม 13 แห่ง คือที่หมู่ที่ 7 และ 8 ตำบลสระสี่มุม หมู่ที่ 9 และ 16 ตำบลกระต๊อบ หมู่ที่ 1, 2, 3 และ 4 ตำบลทุ่งกระพังโหม หมู่ที่ 6, 10, 12 ตำบลทุ่งขวาง และหมู่ที่ 3 และ 4 ตำบลสระพัฒนา

4. โครงการด้านการศึกษา

โครงการด้านการศึกษาที่จัดในอำเภอกำแพงแสน ส่วนมากเป็นงานซ่อมแซมอาคารเรียน การทำรางระบายน้ำตัวอาคาร การสร้างและปรับปรุงสนามเด็กเล่น นอกจากนี้เป็นงานการฝึกอบรมคณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน และคณะกรรมการพัฒนาตำบล ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการให้การศึกษพิเศษ หรือการศึกษานอกโรงเรียน ซึ่งเป็นการศึกษาในชั้นที่จำเป็นและสำคัญยิ่งแก่ประชาชน ก็ได้จัดขึ้นในแต่ละหมู่บ้าน ทั้งนี้ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มพูนความรู้ และเพื่อช่วยมิให้ผู้พ้นวัยศึกษาในระบบโรงเรียนล้มการอ่านการเขียน ทั้งนี้ เพราะจากการศึกษาและวิจัยของกรมสามัญศึกษาได้พบว่า ผู้ที่จบการศึกษาภาคบังคับไปแล้วนานชั่วระยะหนึ่ง จะมีความสามารถในการอ่านเขียนและทำเลขน้อยมาก คืออ่านเขียนและทำเลขไม่ได้มีถึงร้อยละ 33 ของจำนวนประชากรที่สำรวจ⁶ เนื่องจากเหตุผลดังกล่าว การดำเนินงานพัฒนาชุมชนในอำเภอกำแพงแสนจึงมิได้เพิกเฉยต่อปัญหาอันได้จัดหนังสือพิมพ์ของท้องถิ่น เอกสารต่าง ๆ เกี่ยวกับการรักษาสุขภาพอนามัย การปลูกพืช การเลี้ยงสัตว์ และการใช้ปุ๋ย ซึ่งล้วน

⁶ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, รายงานการวิจัย : สภาพการรู้หนังสือของผู้จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 (พระนคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2512), น. 40.

แต่เป็นหนังสือและเอกสารที่มีเนื้อหาสาระที่จำเป็นในการดำรงชีพทั้งสิ้น ไว้ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านซึ่งกรมสามัญศึกษาได้จัดขึ้น อย่างไรก็ตาม แม้ว่าทางการจะพยายามชักชวนให้ราษฎรในหมู่บ้านมาใช้บริการคานนี้ แต่ก็ปรากฏว่าเป็นการให้บริการที่ไม่ค่อยจะได้ผลดีนัก ทั้งนี้เพราะไม่ค่อยมีผู้มาอ่านหนังสือที่จัดไว้ให้ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่าราษฎรไม่ค่อยมีเวลาที่จะมาฝึกฝนการอ่าน เนื่องจากติดขัดการประกอบอาชีพ ช่วงเวลาที่ว่างจากการประกอบอาชีพก็เป็นเวลาดำเนิน ซึ่งไม่เหมาะที่จะอ่านหนังสือ เพราะแสงไฟไม่เพียงพอ เหตุผลอีกประการหนึ่งก็คือราษฎรกลุ่มที่คาดหมายว่าจะมาใช้บริการของที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านส่วนมากก็มีลูกหลานที่ยังกำลังศึกษาในโรงเรียน หรือไม่ก็เพิ่งจบการศึกษาภาคบังคับ ดังนั้น ลูกหลานของราษฎรเหล่านี้จึงเปรียบเสมือนบุตรที่จะอ่านหรือเขียนหนังสือแทนตนได้ ราษฎรเหล่านี้จึงไม่ค่อยเห็นความจำเป็นหรือความสำคัญของการที่ตนต้องมานั่งหัดอ่านด้วยตนเอง

กล่าวโดยสรุปแล้ว โครงการสำคัญ ๆ ที่ดำเนินอยู่ในอำเภอกำแพงแสน ไม่ว่าจะ
จะเป็นโครงการ คานส่งเสริมอาชีพ โครงการ คานโครงสร้างพื้นฐาน โครงการ คานอนามัย
และโครงการ คานการศึกษา ล้วนเป็นโครงการที่มุ่งสร้างสรรค์ความเจริญให้แก่หมู่บ้านและ
ราษฎรในหมู่บ้านอย่างแท้จริง แม้ว่าจะมีบางโครงการซึ่งไม่ได้ผลเท่าที่ควร เช่น โครงการ
คานการศึกษาในส่วนที่เกี่ยวกับการศึกษานอกโรงเรียนก็ตาม แต่ก็ยังมีความจำเป็นที่จะต้องจัด
ให้บริการความรู้ในการดำรงชีพแก่ราษฎรในหมู่บ้านต่อไป โดยอาจเปลี่ยนจากการที่ให้ราษฎร
อ่านหนังสือในบริเวณที่จัดไว้ให้แต่อย่างเดียว มาเป็นการพูดคุยกันระหว่างราษฎรและเจ้าหน้าที่
ในเรื่องเกี่ยวกับสุขภาพอนามัย การรักษาความสะอาดที่อยู่อาศัย การปลูกพืช และเรื่องอื่น ๆ
ที่จำเป็นในการประกอบอาชีพ ในขณะเดียวกันเจ้าหน้าที่ก็แนะนำว่าเรื่องพูดคุยกันนั้นจะหา
ความรู้เพิ่มเติมได้จากหนังสือหรือเอกสารที่หมู่บ้านมีอยู่ วิธีนี้จะทำให้ผู้ที่ไปความรู้และมีความ
กระตือรือร้นได้ใช้ประโยชน์จากหนังสือและเอกสารที่มีอยู่อย่างเต็มที่.